

ลูกเสือชาวบ้าน : บางสิ่งบางอย่าง จาก 6 ตุลาคม 2519

กวีรัตน์ คุณภักตร์ *

นักศึกษาคณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทนำ

ประวัติศาสตร์การเมืองไทยในยุคประชาธิปไตย คือ นับแต่ปี 2475 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาจนในปัจจุบันนี้ นับเป็นเวลา 55 ปีแล้ว แต่สภาพการเมืองไทยมิได้มีการเปลี่ยนแปลงไปสักเท่าใด รอยต่อหรือจุดเปลี่ยนทางประวัติศาสตร์ จะมีเพียงเศษเสี้ยวของช่วงเวลาที่ผ่านมาเท่านั้น ทั้งยังไม่อาจคงสภาพได้นานเท่ากับระยะเวลาแห่งการต่อสู้เพื่อให้ได้มา

14 ตุลาคม 2516 เป็นจุดเปลี่ยนทางประวัติศาสตร์ครั้งหนึ่งที่มีการจารึกถึง และไม่ว่าจะมีการให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ครั้งนั้นเพียงไร หรือ

เรียกเหตุการณ์ครั้งนั้นว่าอย่างไรก็ตาม แต่สิ่งที่ปรากฏในหน้าประวัติศาสตร์ คือ การเปิดฉากการเมืองไทยในยุคประชาธิปไตยอีกครั้ง จากสภาพกดดันในระบอบเผด็จการทหารมาเป็นเวลานับสิบปีก่อนที่จะปิดฉากด้วยความรุนแรงในอีก 3 ปีข้างหน้า

เหตุการณ์ในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ในตัวของมันเองอาจจะไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้นในสังคมไทยยุคนั้นได้อย่างชัดเจน แต่สิ่งหนึ่งที่ปฏิเสธไม่ได้คือ การใช้ความรุนแรงในวันนั้น อาจกล่าวได้ว่า เป็นจุดสุดยอดของการปลุกระดมฝ่ายขวา¹ ซึ่งมีประสิทธิภาพที่สุด และสามารถปลุกเร้ากลุ่มชนต่าง ๆ ให้ลุกฮือขึ้นมาได้อย่างน่าอัศจรรย์ อย่างไม่กี่ปี ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น ก็เป็นไปตามตัวขับเคลื่อนภายในสังคมไทยนั่นเอง กลไกทางสังคมหล่อหลอมบางสิ่งบางอย่างที่เรียกว่า “อุดมการณ์” (แห่งยุคสมัย) ให้เกิดขึ้น และกลาย

*ขอขอบคุณ ผศ.กาญจณี ละอองศรี, อาจารย์สุภาภรณ์ จรัสพันธ์ และ อาจารย์สุกัญญา บำรุงสุข ซึ่งได้ให้คำแนะนำและชี้แนะในการทำงานมาโดยตลอด

เป็นกุญแจสำคัญในการใช้ความรุนแรงในเวลาต่อมา “ลูกเสือชาวบ้าน” เป็นองค์กรหนึ่งซึ่งเป็นผลผลิตหนึ่งภายใต้สภากาชาดที่สับสน (หลัง 14 ตุลาคม 2516 – 6 ตุลาคม 2519) และถูกเบี่ยงเบนเจตนา- รมณ์ในการก่อตั้งให้เข้ามาเป็นฐานสนับสนุนทางการ เมืองที่สำคัญ ทั้งนี้เป็นเพราะความมีเอกภาพและมีพลังเกินกว่าที่จะคาดถึงได้ แม้ว่ากลุ่มพลังในสังคม ในเวลานั้น จะมีได้มีเพียงกลุ่มเดียว กล่าวคือ มีทั้ง นวพล กระทั่งแดง และกลุ่มปฏิวัติอื่น ๆ แต่ทว่า กลุ่มพลังอื่น อาจเรียกได้ว่า เป็นกลุ่มพลังนอก กฎหมาย ในขณะที่ “ลูกเสือชาวบ้าน” เป็นองค์กรที่ ถูกจัดตั้งภายใต้ระบบราชการ และมีการรองรับอย่าง เป็นทางการจากหน่วยราชการ มีอุดมการณ์และเป้าหมายที่ชัดเจนในการก่อตั้ง และในกระแสแห่งยุคสมัย อาจกล่าวได้ว่า เป็นองค์กรที่ทรงเกียรติ ซึ่งจะพิจารณา ในส่วนต่อไป

อย่างไรก็ดี ในด้านการรับรู้โดยทั่วไป เหตุ- การณ์ในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ลูกเสือชาวบ้าน (ลส.ชบ) จะเป็นกลุ่มพลังที่ถูกกล่าวถึงน้อยที่สุด แตกต่างจาก นวพล หรือ กระทั่งแดง ซึ่งมีภาพพจน์ในด้านการ ใช้ความรุนแรงอยู่ก่อนแล้ว แต่ ลส.ชบ เป็นกลุ่ม พลังเงียบที่มีพลังและไม่มีแนวโน้มในการใช้ความ รุนแรงมาก่อน การลุกฮือขึ้นมามีบทบาทจึงเป็นสิ่งที่ นำนำมาวิเคราะห์ศึกษาอย่างยิ่ง

กำเนิด ลส.ชบ

ลส.ชบ รุ่นแรก กำเนิดเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2514² ที่หมู่บ้านเหล่ากอหก ตำบลแสงพา กิ่งอำเภอนาแห้ว อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย โดยมี พล.ต.ต. สมควร หริกุล ผู้กำกับตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) เขต 4 ในขณะนั้น พร้อมด้วยวิทยากร จากกองกำกับการ ตชด.เขต 4 และวิทยากรจาก เขตการศึกษาเขต 9 เป็นผู้ริเริ่ม โดยมีสมาชิกรุ่นแรก จำนวน 123 คน จึงถือเอาวันที่ 9 สิงหาคม 2514 เป็นวันเกิดของกิจการ ลส.ชบ.

พล.ต.ต.สมควร ได้ร่วมกับผู้ร่วมงานหลาย ท่านจัดทำหลักสูตรทดลองและดำเนินการฝึกอบรม โดยอาศัยการฝึกอบรมผู้บังคับบัญชาลูกเสือสำรอง ชั้น พิทีซี และวูดแบดจ์ เป็นเค้าโครง และมีการปรับปรุงให้มีความรัดกุมขึ้นตลอดเวลา โดยกำหนดพื้นที่ ในเขตรับผิดชอบของกองกำกับการ ตชด.เขต 4 อันมี จังหวัดเลย อุดรธานี หนองคาย นครพนม สกลนคร ร้อยเอ็ด ได้ทดลองฝึกออกมาถึง 30 รุ่น

ต่อมา พล.ต.ต.สมควรจึงเชิญ พล.ต.ท.เจริญ- ฤทธิ์ จารัสโรมรัน ผบ.ตชด. ในเวลานั้น ให้เดินทางไปเยี่ยมชมการฝึกอบรม ซึ่งเห็นว่ามิมีประโยชน์ต่อ ชาวบ้าน และสร้างความสามัคคีให้เกิดในหมู่ข้าราชการ พ่อค้า นักธุรกิจและประชาชน ทั้งยังเป็นการลดช่องว่างระหว่างข้าราชการและประชาชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งตรงกับพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ในการสร้างความสามัคคีให้เกิดในหมู่คนไทย นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางในการช่วยกันพัฒนาประชาชน ในถิ่นทุรกันดาร ตลอดจนผู้ที่อาศัยในถิ่นที่มีอันตราย ให้สามารถช่วยเหลือตนเอง ครอบครัวและหมู่คณะ ในยามประสบภัย มีการพัฒนาอาชีพและสุขภาพ อนามัย

ต่อมา พล.ต.ท.เจริญฤทธิ์ ได้นำเรื่องราวขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาฯ เพื่อให้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จทอดพระเนตรกิจการ ลส.ชบ เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2515³ ที่กองกำกับการ ดชด.เขต 4 จังหวัดอุดรธานี และได้ทรงรับกิจการ ลส.ชบ ไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ นอกจากนี้ทรงมีรับสั่งให้ทำหนังสือถึงกระทรวงมหาดไทยตามหนังสือของกรมราชองครักษ์ที่ กท.0204/2477 ลงวันที่ 25 ตุลาคม 2515⁴ ขอให้กระทรวงมหาดไทย แจกแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด สนับสนุนกิจการ ลส.ชบ โดยให้ความร่วมมือกับ กองกำกับการ ดชด. เพื่อเริ่มดำเนินการ และพระราชทาน ผ้าพันคอ วอกเกิ้ล และหนังสือแก่ ลส.ชบ. ที่สำเร็จการอบรมแล้วทุกราย

ในวันที่ 5 กรกฎาคม 2516 สกลูกเสือแห่งชาติ มีการลงมติเป็นเอกฉันท์ให้รับกิจการ ลส.ชบ ไว้ในงานลูกเสือประเภทหนึ่งของกิจการลูกเสือแห่งชาติ และตราข้อบังคับที่ 6 ลงวันที่ 5 พฤษภาคม 2516 ว่าด้วย ข้อบังคับ ลส.ชบ ไว้โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการ ลส.ชบ. ของจังหวัดนั้น ๆ และมีศึกษาธิการจังหวัด เป็นรองผู้อำนวยการ นอกจากนี้ ได้มีหนังสือสั่งการของ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ที่ มท. 0100/0430 ลงวันที่ 8 ตุลาคม 2518⁵ ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดให้ดำเนินการกิจการนี้ด้วยตนเอง และรายงานผลให้กระทรวงมหาดไทยทราบทุกระยะ และกำชับให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือศึกษาธิการจังหวัดเป็นผู้พิจารณาลงนาม และรายงานเรื่องนี้ไปยังกระทรวงมหาดไทยด้วยตนเอง

นโยบาย⁶

นโยบาย ลส.ชบ เพื่อสร้างคนให้เป็นคนดี ปลุกฝังความสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความร่วมมือร่วมใจกันพร้อมเพรียงในการทำงาน ความเคารพและจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

บําเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม โดยอาศัยวิธีการของลูกเสือสอนให้คนรู้จัก และปฏิบัติตนเป็นประชาธิปไตยด้วยการปฏิบัติที่ง่าย ๆ ประหยัดเวลา เป็นการแก้ไขปัญหาในยามที่ชาติต้องการด้วย เพราะกิจการลูกเสือเป็นจุดรวมอุดมการณ์ของมวลชนที่ไม่แบ่ง ยศ วรณะ เพศ ไม่มีคำว่า ทหาร พลเรือน ตำรวจ ชาวบ้าน ผู้มั่งมี ผู้ยากจน ทุกคนเป็นเพื่อนกัน

การฝึกอบรมแต่ละครั้งใช้เวลา 5 วัน 4 คืน ลส.ชบ ทุกคนฝึกมือเปล่า ไม่ติดอาวุธแม้แต่ไม้พลอง แต่งกายตามสบาย แต่มีสัญลักษณ์ ผ้าผูกคอ รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วพื้นสีเลือดหมู มีรูปแผนที่ประเทศไทยสีเหลือง พร้อมคำว่า “ไทย” สีน้ำเงินพาดทับกลาง ห่วงรัดผ้าผูกคอหน้าเสือ ดิดที่หน้าอก หมวกอะไรก็ได้ มีหรือไม่มีก็ได้ มีสีประจำหมู่ สมาชิกทุกหมู่ติดผ้าแถบสีประจำหมู่ไว้บนนอกเสื้อด้านซ้ายมือ โดยมีหน้าเสือดิดทับอีกชั้นหนึ่ง แต่ละคนจะติดชื่อไว้บนหน้าอกด้านขวา สถานที่ฝึกอบรม ใช้โรงเรียน สนามโรงเรียน ศาลาวัด หรืออื่น ๆ ที่อำนวยความสะดวกมากที่สุดทั้งที่พักและที่ฝึกอบรม ชายหญิง จะไม่พักปะปนกัน เว้นแต่เวลาฝึกประกอบกองไฟ

ธง ลส.ชบ เป็นผ้ารูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า พื้นสีเลือดหมู กว้าง 31 1/2 นิ้ว ยาว 45 1/2 นิ้ว ประดับไหมสีดำที่ขอบโดยรอบ 2 นิ้ว ที่พื้นประดับหน้าเสือดิดด้วยสีดำ มีอักษรบอกหมายเลขรุ่นและสถานที่ฝึกอบรมสีขาวทั้งสองด้าน ยอดเสาธงติดกริมีผ้าชายธงสีเลือดหมู ปลายดิดไหมประดับ 2 ชาย ธงทั้งหมดของ ลส.ชบ ทุกรุ่น เป็นธงพระราชทาน ทั้งสิ้น

การฝึกอบรมเน้นหนักการปฏิบัติจริง การบรรยายใช้เวลาไม่เกิน 20 นาที โดยใช้ภาษาพื้นเมืองเป็นหลัก มีการร้องเพลงตามแบบลูกเสือ การสอนแบบปากเปล่า และต้องไม่กล่าวถึงเรื่อง การเมือง ลัทธิกับการทหาร การข่าวใด ๆ ทั้งสิ้น ให้ย้ําแต่เรื่อง ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ขนบธรรมเนียมประเพณี กฎหมาย อุดมคติของลูกเสือ ความสามัคคีเป็นสิ่งสำคัญ

โครงสร้างและหน่วยงานที่รับผิดชอบ

ในระยะแรกของการฝึกอบรมชาวบ้าน จะเน้นชาวบ้านธรรมดาในเขตชายแดน ในความรับผิดชอบของ พล.ต.ต.สมควร หริกุล ซึ่งหลักเกณฑ์ทั่วไปในการคัดเลือกสมาชิก คือ ต้องมี อายุ 15 ปีขึ้นไป ไม่กำหนดอายุชั้นสูงไว้ ไม่จำกัด เพศ อายุ วุฒิ สัญชาติ เชื้อชาติ ศาสนา ความประพฤติ ตลอดจนประวัติ จึงมีบุคคลหลากหลายอาชีพที่เข้ามาสมัครเข้ารับการฝึกอบรม ทั้งนี้ รวมถึง ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น หรือบุคคลสำคัญในท้องถิ่นด้วย การฝึกอบรมแต่ละรุ่นอย่างน้อย 200 คน ไม่เกิน 500 คน การคัดเลือกหมู่บ้านก็คัดเลือกหมู่บ้านที่ค่อนข้างอันตราย และห่างไกลความเจริญ ตลอดจนหมู่บ้านที่มีการแทรกซึมของฝ่ายตรงข้ามมาก เพื่อป้องกันการโฆษณาชวนเชื่อ

การฝึกอบรมในแต่ละรุ่นจะมีการคัดเลือกประธานรุ่น 1 คน รองประธาน 2 คน เลขานุการ 1 คน ซึ่งในการคัดเลือกผู้นำ หรือ ประธานในระยะแรก ๆ จะเลือกชาวบ้านธรรมดา และบางทีก็เป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ซึ่งลักษณะโครงสร้างส่วนนี้ จะมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อมีการขยายตัวมากขึ้น

ข้อสังเกตประการหนึ่งของกิจการ ลส.ชบ ซึ่งยื่นหยัดต่อ พระบรมราชาบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ **ไม่มีการใช้งบประมาณแผ่นดิน** อันเป็นผลให้ภาพของ ลส.ชบ เป็นองค์กรอิสระ หลุดออกจากรัฐ กล่าวคือ การฝึกอบรม ประชาชน ต้องช่วยตัวเอง ใครมีมากก็เอามาแบ่งปันกับคนอื่น เน้นการประหยัดและพึ่งตนเอง การที่ ลส.ชบ ไม่ใช้งบประมาณราชการช่วยเหลือ⁷ เป็นผลให้เป็นแรงผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง โดยเฉพาะการคัดเลือก ประธานรุ่น ซึ่งจะมีการคัดเลือกโดยพิจารณา ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี เพื่อที่จะสามารถสนับสนุนกิจการได้อย่างเต็มที่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจจะเป็นตัวผลักดันให้กลุ่มนายทุนเข้ามามีบทบาท ในกิจการนี้ เพราะสามารถเป็นผู้มีอิทธิพลได้รับการนับถือยกย่อง โครงสร้างของ ลส.ชบ ที่มีการเปลี่ยน

แปลง จึงเป็นผลจากนโยบายและระบบของ ลส.ชบ เอง นอกจากนี้ การฝึกอบรม ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดในระหว่าง ผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยกัน และกับวิทยากร ซึ่ง วิทยากรส่วนมากจะเป็นข้าราชการ อันเป็นการลดช่องว่างระหว่างข้าราชการและประชาชนได้อย่างดี และสร้างความรู้สึกที่ดีต่อระบบราชการให้เกิดขึ้นได้โดยง่าย

สำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างเป็นทางการคือ ศูนย์ปฏิบัติการ ลส.ชบ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งได้ร่าง นโยบาย และหลักการต่าง ๆ ของ ลส.ชบ ไว้ ทั้งนี้ จากการสังเกตของผู้ศึกษาเชื่อว่า องค์กรหลักที่เป็นผู้กำหนดนโยบาย และหลักการโดยรวมน่าจะ ได้แก่ กอ.รมน.(บก.ปค) ทั้งนี้เพราะว่า กองกำกับการ ตชด. มีนโยบายขึ้นตรงกับ กอ.รมน. และ กอ.รมน. ก็มีนโยบายขึ้นกับและปราบปรามคอมมิวนิสต์โดยตรง แต่ในส่วนนี้ยังไม่สามารถสืบค้นหลักฐานที่เป็นเอกสารได้ เพียงแต่พิจารณาจากสายงานที่เป็นอยู่เท่านั้น

กระบวนการขยายตัวและสถิติ

ในด้านการขยายตัว จะเห็นได้ว่า กิจการ ลส.ชบ มีการขยายตัวอย่างแท้จริง หลังการเสด็จเยี่ยมชมของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ในปี 2515 และได้ทรงรับไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ทั้งยังมีการขยายตัวผ่านกระทรวงมหาดไทย ข้อสังเกตประการหนึ่งคือ หนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทยถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดให้สนับสนุนโครงการนี้ ได้ออกในปี 2518 ซึ่งเป็นช่วงที่สภาวะของบ้านเมืองปั่นป่วนถึงขีดสุด โดยเฉพาะความขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์ จนมีการเบียดเบียน 2 ขั้ว (ซ้าย - ขวา) อย่างชัดเจน และใช้ความรุนแรงในการตอบโต้กัน และกันบ้างแล้ว

การดำเนินการของ ลส.ชบ ได้ขยายตัวผ่านองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ อย่างเป็นทางการ

จะเห็นได้ว่า แม้โครงการนี้ไม่ได้รับเงินช่วยเหลือจากทางการ แต่ได้รับการสนับสนุนจากทางการเป็นอย่างดี โดยเฉพาะกระทรวงมหาดไทย ผ่านเจ้าส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น รวมทั้งในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีการขยายตัวผ่าน กทม. และได้รับการสนับสนุนอย่างมากในช่วงของนายธรรมบุญเทียนเงิน เป็นผู้ว่า กทม. โดยชนะการเลือกตั้งในเดือนกันยายน 2518

นอกจากการขยายตัวผ่านองค์กรต่าง ๆ แล้ว ปัจจัยที่สนับสนุนการขยายตัวอีกประการหนึ่งคือ นโยบายของ ลส.ชบ. เอง ซึ่งกำหนดภารกิจของ ลส.ชบ. ทุกคนไว้ประการหนึ่งคือ การหาสมาชิกใหม่⁸ ซึ่งระบุหลักเกณฑ์ไว้ว่า ลูกเสือทุกคนต้องหาสมาชิกมาฝึกและให้เป็นลูกเสือเช่นเดียวกับเรา อย่างน้อยคนหนึ่งต้องหาสมาชิกได้ไม่น้อยกว่า 3 คน โดยไม่ซ้ำกัน อาจเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกันหรือต่างหมู่บ้านก็ได้ แต่ต้องรู้จักประวัติชีวิต และความเป็นอยู่ การขยายตัวในลักษณะนี้ ทำให้จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล สถิติเท่าที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ในเดือนกรกฎาคม 2519 ว่ามี ลส.ชบ. ทั่วประเทศถึง 1 ล้านคน⁹ จึงต้องมีการออกกฎระเบียบปฏิบัติ เพื่อความเรียบร้อย

อีกด้านหนึ่งซึ่งจะนำมาพิจารณาในเรื่องการขยายตัวคือ การให้สวัสดิการแก่ ลส.ชบ. คือ การรักษาพยาบาลฟรีหรือลดหย่อนค่ารักษาพยาบาล¹⁰ และการยกระดับ ลส.ชบ. และญาติพี่น้อง ให้มีโอกาสส่งบุตรหลานเข้าเล่าเรียนอาชีวศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเสียค่าเล่าเรียนน้อยที่สุด¹¹ ซึ่งนับได้ว่าเป็นแรงจูงใจที่สำคัญอย่างหนึ่ง ในแง่ของสวัสดิการด้านอื่น ๆ นั้น ยังไม่มีข้อมูลที่จะมาเสริม ทั้งนี้รวมถึงยังไม่สามารถประเมินการปฏิบัติว่า มีหรือไม่ และมากน้อยเพียงไร

นอกจากนี้ การฝึกอบรมในแต่ละครั้ง ยังมีข้าราชการเข้าร่วมในการอบรมหรือเป็นวิทยากร เนื่องจากมีการสนับสนุนข้าราชการที่ให้การ

ฝึกอบรม ลส.ชบ. ให้สามารถลาได้โดยไม่ถือเป็นวันลา และมีสิทธิในการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางด้วย ถ้าหากเป็นวิทยากร¹² ซึ่งแสดงถึงการได้รับการสนับสนุนจากรัฐโดยอ้อมอีกทางหนึ่ง

สิ่งเหล่านี้เป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่จะนำไปสู่การประสบผลสำเร็จในการขยายตัวของ ลส.ชบ. ทั่วประเทศ และสามารถรวมตัวกันเป็นพลังที่มีบทบาทในเวลาต่อมาได้

การต่อสู้ทางอุดมการณ์: ซ้าย - ขวา

ภายหลังจากเผด็จการภายใต้การนำของ จอมพล ถนอม กิตติขจร ถูกโค่นลงโดยพลังนักศึกษาและประชาชน ในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 กระแสของกระบวนการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้เชิดชูสิทธิเสรีภาพทางการเมืองซึ่งถูกกดให้สงบมานานนับสิบปี โดยเฉพาะเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การชุมนุม การจัดตั้งพรรคการเมืองต่าง ๆ ได้รับการยอมรับและสามารถแสดงออกภายใต้การคุ้มครองของกฎหมายอย่างเต็มที่ ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองอย่างสูงสุด และทุ่มเทศรัทธาให้กับระบอบประชาธิปไตย และเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองการปกครอง

ในขณะที่กลุ่มอำนาจเดิม คือ ทหาร ซึ่งเคยมีบทบาทในการปกครองและการบริหาร จำเป็นจะต้องลดบทบาทของตนเองลงไปตามกระแสทางการเมือง อภิสิทธิ์ชนทั้งหลายต้องชะลอกิจกรรมทางการเมืองและเศรษฐกิจ และหันหน้าเข้ามามีส่วนร่วมสร้างความสามัคคีในกลุ่มของตนเพื่อพยุงสถานะภาพของตนเองไว้ อย่างไรก็ดี การออกนอกประเทศไปของ จอมพล ถนอม กิตติขจร จอมพล ประภาส จารุเสถียร และ พ.อ.ณรงค์ กิตติขจร ไม่ได้ทำให้แกนโครงสร้างอำนาจเดิมที่มีอยู่ถูกทำลาย เพียงแต่รอจังหวะที่จะแสดงบทบาทในสถานการณ์ที่อำนาจกว่า

ปรากฏการณ์หนึ่งที่สำคัญหลัง เดือนตุลาคม 2516 คือ การก่อตัวและการรวมกลุ่มจัดตั้งองค์การประชาชน ที่สำคัญได้แก่ การก่อตั้งกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มอิทธิพล หรือ กลุ่มพลังประเภทต่าง ๆ แต่กลุ่มที่จะมีบทบาทมากที่สุดในช่วง 2516 - 2519 คือ กลุ่มนักศึกษา โดยเฉพาะศูนย์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย(สนท.) นับได้ว่า เป็นยุคของนักศึกษาอย่างแท้จริง กลุ่มนักศึกษาอื่น ๆ ที่มีความสำคัญรองลงมา เช่น ศูนย์นักเรียนอาชีวะแห่งประเทศไทย (National Vocational Student of Thailand) กลุ่มสหพันธ์นักศึกษาเสรี (The Free Thammasat Group)¹³

นอกจากกลุ่มนิสิตนักศึกษาแล้ว ผลผลิตจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่ก่อตัว และเจริญเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ ยังได้แก่ สหภาพแรงงาน รวมทั้งสหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย ประชาชนในทุก ๆ ฝ่าย นับแต่ ชาวไร่ ชาวนา และผู้ใช้แรงงาน ต่างก็ตั้งข้อเรียกร้องกับรัฐบาลเพื่อขอความเป็นธรรมในกรณีต่าง ๆ การเดินขบวนประท้วงและการนัดหยุดงาน¹⁴เหล่านี้ ก็ได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจาก สนท. ซึ่งแสดงเจตนาสนับสนุนในการเข้ามามีส่วนรับผิดชอบต่อสังคม (เช่น การช่วยเหลือในการจัดตั้งสหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย) อันเป็นตัว

เร่งให้เกิดความขัดแย้งระหว่าง สนท. และ กลุ่มนายจ้าง กลุ่มนายทุน ซึ่งเสียผลประโยชน์จากการที่ลูกจ้างมีองค์กรในการเข้ามาต่อรอง

ขณะเดียวกัน สนท. ยังมีบทบาทในการเข้าร่วมโครงการเผยแพร่ประชาธิปไตย นักศึกษาได้ออกสู่ชนบทที่จะปลุกฝังความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย และการเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองกับชาวบ้าน การเข้าไปสัมผัสกับชาวบ้านอย่างแท้จริงนั้น ทำให้เห็นถึงความทุกข์ยากในสังคมชนบท เช่น เกี่ยวกับเรื่องค่าเช่านา กรรมสิทธิ์ที่ดิน การฉ้อราษฎร์บังหลวงของข้าราชการ การเปิดโปงความเลวร้ายฝังรากลึกในระบบเหล่านี้ จึงเป็นจุดที่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างนักศึกษาและข้าราชการในระดับท้องถิ่น

ในกรณีของกรุงเทพฯเอง สนท. ยังมีบทบาทเสมือนตำรวจ มีสิทธิในการตรวจตรา เช่น การตรวจโกดังสินค้าต่าง ๆ เพื่อไม่ให้มีการกักตุนสินค้า การตรวจตราการเสียภาษีอากร ประกอบกับกิจกรรมในการช่วยเหลือผู้ที่ทำการเรียกร้องต่าง ๆ อันทำให้ สนท. เข้าไปกระทบกระทั่งกับกลุ่มนายทุน และกลุ่มข้าราชการ โดยตรง ทำให้พลังที่ถดถอยหลังปี 2516 เหล่านี้ ยิ่งกระชับความสัมพันธ์กันให้แน่นแฟ้น เพื่อที่จะรอจังหวะในการตอบโต้

สภาพการณ์ต่าง ๆ ที่กล่าวมา จะเป็นชนวนนำไปสู่ความแตกแยกทางความคิดที่รุนแรง (อันอยู่บนฐานของการเสียผลประโยชน์และความไม่พอใจของกลุ่มผู้เสียผลประโยชน์ในการต่อรองเป็นเกณฑ์) ภายใต้การเปิดกว้างทางการแสดงความคิดเห็นต่างฝ่ายก็ต่างรณรงค์และระดมความสนับสนุนอย่างเข้มข้นของกลุ่มที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ประชาชนเองก็มีแนวโน้มที่จะแบ่งเป็นฝักเป็นฝ่าย ตามกระแสการประโคมข่าวและโจมตีของแต่ละฝ่าย แม้แต่ในสถาบันสงฆ์เองก็ตาม

การแตกแยกทางความคิดในสังคม อาจจะแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มด้วยกันคือ

- ฝ่ายปฏิรูป (ฝ่ายซ้าย) ซึ่งประกอบด้วย นักศึกษา ครู อาจารย์ นักหนังสือพิมพ์ (บางส่วน) ขาวนาและกรรมกร

- ฝ่ายอนุรักษนิยม (ฝ่ายขวา) ซึ่งประกอบด้วย ทหาร ชนชั้นสูงบางกลุ่ม ชนชั้นกลาง และชาวบ้านบางส่วน นักเรียนอาชีวะ

ซึ่งความแตกแยกระหว่างชน 2 กลุ่มนี้ จะเข้มข้นมากภายหลังปี 2518 และจะมีการประโคมข่าวสาดโคลนกันอย่างรุนแรง

ในบทความนี้ จำเป็นที่จะต้องใช้คำว่า “ซ้าย - ขวา” ด้วยเหตุที่เป็นคำที่ใช้ในช่วงเวลานั้น แม้ว่าในความเป็นจริง การที่แบ่งแยกว่าอะไรเป็นซ้ายหรือเป็นขวานั้นไม่สามารถกำหนดมาตรฐานที่ชัดเจนได้ หากแต่กระแสนิยมยุคสมัย ได้กำหนดตัวแบ่งแยกไว้ โดยระบบเหมารวม อาทิเช่น ในทฤษฎีของฝ่ายซ้าย ฝ่ายขวา ก็คือ พวกนายทุนขุนศึก ศักดินา ทาสรับใช้ จักรวรรดินิยมฟาสซิสต์ พวกต่อต้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง เป็นศัตรูของประชาชน ในขณะที่ฝ่ายขวา ก็ประณามฝ่ายซ้ายว่าเป็น นักก่อวินาศกรรมเมือง นักปลุกระดมมวลชน บ่อนทำลาย และเป็นศัตรูของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ คอมมิวนิสต์¹⁵ ฯลฯ

กลุ่มฝ่ายซ้ายที่ถูกเพ่งเล็งมากที่สุดคือ สนท.

และนักศึกษาโดยทั่วไป ในขณะที่เดียวกัน การเพิ่มบทบาทของ สนท. ซึ่งเป็นการกระทบกับพลังของฝ่ายขวา อันเป็นพลังในระบบและพลังที่อิงกับระบบ ก็ทำให้ฝ่ายขวาเกิดความหวาดหวั่น กลัวว่าฝ่ายซ้ายจะมีบทบาทมากขึ้นไป จึงมีการประสานร่วมมือกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เช่น นายทุน ทหาร และกลุ่มชนชั้นสูงต่าง ๆ เพื่อจัดตั้งพลังที่เป็นฐานสนับสนุนตนเอง กลุ่มพลังฝ่ายขวาที่ถูกจัดตั้งขึ้นที่เห็นได้ชัดเจนคือ กลุ่มนวนพล อันประกอบด้วย นายทุนและข้าราชการในต่างจังหวัด ก่อตัวเป็นครั้งแรก ในปี 2517 จุดมุ่งหมาย คือ การปราบปรามฝ่ายซ้าย ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ และเทิดทูนสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการนำเอาลัทธิชาตินิยมมาใช้กับสถานการณ์ที่มีความวุ่นวายได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้สถาบันทางศาสนาเองก็มีส่วนในการเกื้อหนุนคือ พระกิตติวุฒโฑ (แหง) ซึ่งมีการกล่าวหาว่า ท่านเป็นนวนพลด้วย พระกิตติวุฒโฑ ได้ประกาศอย่างเปิดเผยในกลางปี 2519 ว่า การฆ่าคอมมิวนิสต์นั้นไม่บาป และพวกคอมมิวนิสต์ไม่ใช่คนสมบูรณ์¹⁶ นับได้ว่าเป็นการตีความพุทธศาสนาแบบใหม่และสอดคล้องกับสถานการณ์ นอกจากนี้ มีการกล่าวหาว่า นวนพลได้รับความช่วยเหลือจาก กอ.รมน. ด้วย

อีกกลุ่มหนึ่งของการสร้างฐานสนับสนุนของฝ่ายขวา คือ กลุ่มกระหิงแดง อันประกอบด้วย นักเรียนอาชีวะ ซึ่งเป็นเครื่องหมายของความแตกแยกในการเป็นพันธมิตรของนักศึกษาจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 กลุ่มนี้ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง โดยการยุยงให้เกิดความอิจฉาในสถานภาพของนักศึกษา กิจกรรมของกลุ่มกระหิงแดงที่เห็นชัดคือการเป็นพวกก่อวินาศกรรมอย่างแท้จริง การเผามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพราะนี่ถือว่าเป็นพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) สาขากรุงเทพฯ¹⁷ และมีบทบาทชัดเจนในการต่อต้าน สนท. ซึ่งกลุ่มนี้ได้รับการสนับสนุนจากข้าราชการระดับสูงในกองทัพบก กอ.รมน. และในวงการตำรวจ

และอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งนำมาศึกษาในที่นี้คือ ลูกเสือชาวบ้าน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการจัดตั้งอย่างเป็นทางการ คนเหล่านี้ประกาศคำขวัญ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อย่างภาคภูมิใจและต่อต้านคนที่ถูกหมายหัวว่าเป็นคอมมิวนิสต์ หรือพวกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อระบบการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์

การแตกแยกเป็น ช้าย - ขวา ที่เกิดขึ้นนั้น นอกจากการจัดตั้งองค์กรนอกสภาเพื่อกระบวนกรต่อสู้แล้ว ในกระบวนการการต่อสู้ในสภาก็มีความเข้มข้น แต่อย่างไรก็ดี พลังของฝ่ายซ้ายเริ่มเสื่อมลง เพราะความเสื่อมศรัทธาของประชาชน และการปลุกเร้าของสื่อมวลชนโดยเฉพาะ สถานีวิทยุที่ฝ่ายขวาใช้ เป็นเครื่องมือ สถานีโทรทัศน์ ตลอดจนหนังสือพิมพ์ สื่อมวลชนต่าง ๆ อยู่ในมือของฝ่ายขวาแทบทั้งสิ้น ความแตกแยกทางอุดมการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นสูงสุดในปี 2518 ซึ่งจะเห็นได้จาก มาตรการทางการเมือง การก่อความวุ่นวายต่าง ๆ ประกอบกับความหวาดกลัวภัยคอมมิวนิสต์ของประชาชน และถูกกระหน่ำด้วยสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ การขึ้นราคาน้ำมัน

ความเสื่อมศรัทธาต่อฝ่ายซ้ายของประชาชนนั้นสืบเนื่องมาจาก ความไม่พอใจใน สนท. เพราะเห็นว่าเป็นกลุ่มที่สนับสนุนให้มีการประท้วงและนัดหยุดงาน อันเป็นสิ่งที่ถูกทำให้มีการเข้าใจว่า เป็นการก่อความวุ่นวายและความไม่สงบในบ้านเมืองให้เกิดขึ้น และในด้านความหวาดกลัวภัยคอมมิวนิสต์ เป็นผลมาจากสภาพการณ์รอบนอกไทย โดยเฉพาะในแถบอินโดจีน ซึ่งมีพรมแดนประชิดติดกับไทยนั้น ลาว เขมร และเวียดนาม ได้เปลี่ยนแปลงการปกครอง คือในปี 2518 ทุกประเทศได้รับการปลดปล่อยสำเร็จโดยฝ่ายคอมมิวนิสต์ ผลกระทบในระยะสั้นที่เกิดภายในประเทศไทยคือ การขนเงินออกนอกประเทศอย่างมโหฬาร และที่มีผลกระทบต่อจิตใจของคนไทยมากที่สุดคือ การโค่นล้มสถาบันพระมหากษัตริย์ของลาวในเดือนธันวาคม สภาพผู้อพยพที่หลั่งไหลเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร การบอกเล่าของผู้อพยพสร้างความหวาดกลัวที่มีอยู่แล้วให้ทวีขึ้น ประกอบกับความวุ่นวายภายในที่มีอยู่เดิม ซึ่งหาความมั่นคงทางจิตใจไม่ได้ ผลักดันให้มีการแสวงหาสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และสิ่งที่สามารถเป็นศูนย์รวมทางจิตใจได้ในเวลานั้นก็คือสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

ลส.ชบ : เสริมสร้างเพื่อทำลาย

ความระส่ำระสายในบ้านเมือง ความแตกแยกของประชาชน ความเสื่อมศรัทธาต่อพลังนักศึกษาและพรรคการเมืองฝ่ายซ้าย กลุ่มก้าวหน้าที่พยายามจะทวีบทบาทท่ามกลางกระแสต่อต้านของประชาชน และการจัดตั้งองค์กร เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมในการนำเอา โครงการ ลส.ชบ เข้ามาสร้างความสามัคคีให้เกิดในหมู่คนไทย ซึ่งในขณะเดียวกัน ก็กลายมาเป็นฐานสนับสนุนพลังฝ่ายขวาที่มีอยู่เดิม คือ นวพลกระหิณแดง โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ จะเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของ ลส.ชบ อย่างชัดเจน ทั้งในแง่โครงสร้าง เจตนารมณ์ และเป้าหมาย

ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว อาจพิจารณาได้จาก กลุ่มสนับสนุนที่เด่นชัดด้วยกัน 3 กลุ่มคือ

1. สถาบันพระมหากษัตริย์และสถาบันศาสนา

สถาบันพระมหากษัตริย์ ได้ให้การสนับสนุนกิจการนี้มาแต่แรกเริ่ม โดยการเสด็จพระราชทานธงประจำรุ่นต่าง ๆ ผ้าพันคอลูกเสือ ซึ่งในเขตต่างจังหวัด สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พร้อมด้วย สมเด็จพระพี่นางฯ ได้เสด็จพระราชทานธงประจำรุ่น ลส.ชบ. อยู่เป็นประจำ นับแต่ปี 2516 เป็นต้นมา เป็นการให้ประชาชนได้เข้าเฝ้าอย่างใกล้ชิด

และในบางครั้ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ก็เสด็จพระราชทานเอง เช่น เมื่อคราวเสด็จพร้อมด้วย สมเด็จพระลูกยาเธอทั้ง 2 พระองค์ พระราชทานธงประจำรุ่น ลส.ชบ. ที่ วัดหนองเขื่อนข้าง อำเภอมืองสระบุรี เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2519¹⁸

การที่พระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูงได้ให้ความใกล้ชิดแก่ ลส.ชบ. เป็นการสร้างให้เกิดความผูกพันอย่างลึกซึ้งระหว่าง สถาบันพระมหากษัตริย์และประชาชน ทั้งในอุดมการณ์ของ ลส.ชบ. เองนั้น ก็มีการปลูกฝังความศรัทธาและเทิดทูนต่อสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่แล้ว สิ่งเหล่านี้จึงกลายเป็นความผูกพันทางใจที่ลึกซึ้ง พระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูง ที่ปรากฏว่าได้ให้การสนับสนุนกับกิจการนี้ โดยได้เสด็จเป็นประธานในพิธีเปิดแคมป์ไฟในการอบรม ลส.ชบ. ที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์คือพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนุสรณ์มงคลการ ในวันที่ 19 ตุลาคม 2518¹⁹

ในด้านจิตสำนึกโดยทั่วไปของคนไทยนั้น มีความผูกพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์มาก่อนแล้ว ก็อาจจะเป็นการสั่งสมมาแต่อดีต ประกอบกับพระจริยวัตรของทั้ง 2 พระองค์ สร้างความประทับใจให้กับประชาชนทั้งหมด สถาบันพระมหากษัตริย์จึงกลายเป็นสถาบันอันศักดิ์สิทธิ์อันล่วงละเมิดมิได้

การฝึกอบรม ลส.ชบ. จึงเป็นเสมือนการตอกย้ำอุดมการณ์ที่มีอยู่แล้วให้แนบแน่นมากขึ้น ดังนั้น การสนับสนุนของสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงเป็นการสร้างความมั่นคงกับสถาบันในทางอ้อม และไปสอดคล้องกับอุดมการณ์ฝ่ายขวา ในการยึดมั่น ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ลส.ชบ. จึงเปลี่ยนตัวเองไปเป็นองค์ประกอบหนึ่งของกลุ่มพลังฝ่ายขวาได้ไม่ยากนัก

สำหรับสถาบันศาสนา ซึ่งในสถาบันสงฆ์มีการแตกแยกเป็นฝ่ายซ้ายและขวา เหมือนกับฝ่ายฆราวาส กล่าวคือ พระฝ่ายซ้ายจะเป็นพระสงฆ์ที่เชิดชูแนวความคิดที่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง สังคม เศรษฐกิจและการเมือง และมีความสัมพันธ์ให้ความสนับสนุนแก่กลุ่มการเมืองฝ่ายซ้าย²⁰ ส่วนพระสงฆ์ฝ่ายขวา ก็เชิดชูอุดมการณ์อนุรักษนิยมต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ต้องการรักษาสถานภาพเดิมและมีทรรศนะว่า พระสงฆ์ฝ่ายซ้ายที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารของพระสงฆ์คือสิ่งที่คุกคามต่อเสถียรภาพและความคงอยู่ของศาสนา และพระสงฆ์ฝ่ายขวาก็มีอุดมการณ์และสัมพันธ์กับกลุ่มการเมืองฝ่ายขวาอย่างใกล้ชิด²¹

อย่างไรก็ดี พระการเมืองทั้ง 2 ฝ่าย ต่างก็มีลักษณะร่วมเดียวกัน คือ การหาความชอบธรรมให้แก่ความคิดและการกระทำของตนโดยอ้างว่าเป็นผู้พิทักษ์ศาสนา และเข้ามามีส่วนร่วมกับการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม มองโลกของตนว่าไม่ขัดแต่สอดคล้องกับหลักธรรมและคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

กลุ่มพระฝ่ายซ้ายที่สำคัญคือ องค์การสหธรรมิก ภายใต้การนำของพระมหาจัด นอกจากนี้ก็มีกลุ่มยุวสงฆ์²² ส่วนพระฝ่ายขวานั้น เกิดจากแรงตอบโต้พระฝ่ายซ้าย ซึ่งมีส่วนทำให้วิกฤตการณ์ทางการเมืองและศาสนาเลวร้ายยิ่งขึ้น (โดยเงื่อนไขแล้ว ในทางสังคมและสถานภาพ พระสงฆ์ในระดับสูง

มีความสัมพันธ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์และรัฐบาลโดยใกล้ชิด) พฤติกรรมของสงฆ์ที่มีการแตกแยกเป็นชายเป็นขวา จึงบั่นทอนศรัทธาของประชาชนต่อพุทธศาสนา ทั้งการประณามพระสงฆ์ฝ่ายซ้ายของพระฝ่ายขวา ว่า พฤติกรรมของสงฆ์ฝ่ายซ้ายเป็นการทำลายสถาบันพื้นฐานซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและเอกลักษณ์ของชาติ และการบ่อนทำลายนี้จะนำไปสู่ความหายนะของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

ปฏิกริยาของพระฝ่ายขวาที่ต่อต้านฝ่ายซ้ายโดยตรงคือ พระกิตติวุฒโทภิกขุ ซึ่งมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับกลุ่มการเมืองฝ่ายขวาจัด โดยเฉพาะนวนพล ในพรรคนะของพระกิตติวุฒโท ศัตรูของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์คือ คอมมิวนิสต์ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งในประเทศ ศัตรูที่ร้ายกาจคือ ขบวนการนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สนท.²³

พระสงฆ์ฝ่ายขวา เป็นกลุ่มที่มีปฏิกริยาชัดเจน และพร้อมที่จะสนับสนุนกลุ่มพลังฝ่ายขวา หรือกลุ่มที่มีแนวอุดมการณ์เดียวกับตนทุกประเภท

2. พรรคการเมืองและนายทุน

พรรคการเมืองที่สนับสนุนกิจการ ลส.ชบ อย่างชัดเจนมีด้วยกัน 2 พรรค คือ พรรคประชาธิปไตย โดยการนำของ นายธรรมนุญ เทียนเงิน ซึ่งเป็นผู้ว่า กทม. โดยการเลือกตั้งในปี 2518 นอกจากนี้ ก็มี นายสมักร สุนทรเวช สำหรับพรรคการเมืองอีกพรรคหนึ่งคือ พรรคชาติไทยของ พล.ต.ประมาธ อติเรกสาร

บทบาทของพรรคการเมืองทั้ง 2 สนับสนุนอย่างเป็นทางการ อย่างเช่นนายธรรมนุญ เทียนเงิน ซึ่งเป็นการดำเนินงานไปตามคำสั่งของกระทรวงมหาดไทย และการสนับสนุนที่ปรากฏตามข่าว เช่น การไปเป็นประธานในพิธีเปิดการอบรมแก่ นักเรียนอาชีวะ 25 โรงเรียน ร่วมกับชาวบ้านเขตบางกอกน้อย ที่โรงเรียนพาณิชยการสยาม เมื่อวันที่ 17 ต.ค.

2518²⁴

สำหรับ พล.ต.ประมาธ นั้น ขณะนั้นได้ดำรงตำแหน่งเป็น รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ซึ่งได้ไปเป็นประธานเปิดการฝึกอบรมหลายที่ พรรคการเมืองทั้ง 2 พรรคนี้ นับได้ว่าเป็นพรรคอนุรักษนิยม โดยเฉพาะพรรคชาติไทยของ พล.ต.ประมาธ นั้นนับว่าได้สวมบทของทหารและนายทุนในเวลาเดียวกัน ซึ่งภายหลังปี 2516 เมื่อมีการต่อสู้กันของอุดมการณ์ และพรรคการเมืองฝ่ายซ้ายรวมถึงกลุ่มฝ่ายซ้ายขึ้นมามีบทบาทมาก พรรคอนุรักษนิยมใหญ่ ๆ อาทิเช่น พรรคประชาธิปัตย์ ชาติไทย กิจสังคม ถูกกระทบมาก โดยเฉพาะกับการเลือกตั้งครั้งแรกในต้นปี 2518 พรรคฝ่ายซ้ายได้ที่นั่งในสภามากพอที่จะทำให้ไม่มีพรรคใดได้เสียงเป็นเอกฉันท์ และจะเป็นตลอด 3 ปีซึ่งทำให้มีการจัดตั้งรัฐบาลผสมมาตลอด

อีกประการหนึ่ง จะเห็นได้ว่า การแตกแยกทางอุดมการณ์ที่เป็นอยู่ ได้รับแรงหนุนจากการรวมพลังของพรรคการเมืองฝ่ายขวา อาทิเช่น พรรคชาติไทย พลตรี ประมาธ สามารถควบคุมสื่อมวลชนอยู่ในมือ เช่น สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ผู้ที่สามารรถจะออกทีวีปราศรัยได้ต้องเป็นพวกของตน นอกจากนี้ การกระจายเสียงของสถานีวิทยุยานเกราะ ซึ่งเป็นสถานีวิทยุทหารโดยผู้ควบคุมรายการที่สำคัญคือ พันโท อุทาร์ สนิทวงศ์ (ปัจจุบันมียศเป็นพลตรี)

สำหรับ พรรคประชาธิปัตย์ ซึ่ง นายสมักร สุนทรเวช สังกัดอยู่ในเวลานั้น จะมีบทบาทมากในช่วงหลัง ๆ เพราะก่อนเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 นายสมักร ได้ดำรงตำแหน่งเป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงสนับสนุนกิจการ ลส.ชบ ผ่านกระบวนการของมหาดไทย

กระแสความรุนแรงในทางการเมือง ก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 โดยเฉพาะในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช มีลักษณะเอาเป็นเอา

ตาย ขณะเดียวกัน ฝ่ายที่เรียกตัวเองว่า “ขวา” อย่างกรณีของ พลตรี ประมาณ ก็มีการโฆษณา ประกาศให้มีการกำจัดฝ่ายซ้ายด้วยวิธีการรุนแรง ซึ่ง ฉายาของ พลตรี ประมาณคือ “ขวาพิฆาตซ้าย”²⁵ การเปิดเพลง “หนักแผ่นดิน” ทางสถานีวิทยุของ ราชการบางแห่ง กระจายเสียงในลักษณะที่เกือบจะเรียก ได้ว่า ยุให้ชนฆ่ากัน เช่น การประกาศของสถานีวิทยุ- ยานเกราะที่เนเธอร์แลนด์ให้ฆ่าคน 30,000 คนเพื่อ ชาติ²⁶ การตั้งชมรมวิทยุเสรีเพื่อต่อต้านและทำลายหนังสือพิมพ์ฝ่ายซ้าย²⁷ ซึ่งในเวลานั้นมีหนังสือพิมพ์ หลายฉบับที่ถูกเรียกว่าเป็นหนังสือพิมพ์ฝ่ายซ้าย เช่น อธิปไตย ซึ่งเป็นกระบอกเสียงของ สนท. หนังสือพิมพ์ประชาชาติ มาตุภูมิ ประชาธิปไตย จตุรัส²⁸ นอกจากนี้ก็มีกระแสของหนังสือพิมพ์ฝ่ายขวา ที่ชัดเจนมากและมีบทบาทในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 คือ หนังสือพิมพ์ดาวสยาม และบ้านเมือง สื่อมวลชนทุกแขนงของกลุ่มฝ่ายขวา ต่างโหม โจมตีกิจกรรมของ สนท. และมหาวิทยาลัยธรรม- ศาสตร์ โจมตีนักศึกษา ซึ่งในสายตาของกลุ่มขวา และประชาชน สนท. เป็นองค์กรที่สร้างความปั่น ป่วนและวุ่นวายในสังคม ลส.ชบ เป็นส่วนหนึ่งของ พลังฝ่ายขวาที่มีลักษณะที่ต่อต้าน สนท. ด้วยเหมือน กัน เช่น การร่วมกับกลุ่มตัวแทนผู้ยึดมั่นใน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ นำพวง- หรีดไปวางบริเวณหน้าประตูมหาวิทยาลัยธรรม- ศาสตร์²⁹

การที่กลุ่มนายทุนเข้ามามีบทบาทในกิจการ ลส.ชบ เพราะเหตุผลบางประการ กล่าวคือ ในส่วน ของการคัดเลือกผู้นำหรือประธานรุ่นที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจดี ก็เพื่อสนับสนุนกิจการ อีกส่วนหนึ่งนั้น คือความไม่พอใจของนายทุนต่อบทบาทของ สนท.ใน การให้ความช่วยเหลือองค์กรตำรวจของลูกจ้างต่าง ๆ ซึ่งทำให้เสียผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของกลุ่มตน จึงให้การสนับสนุนกับกลุ่มฝ่ายขวา

ลูกเสือชาวบ้าน ประสบความสำเร็จตามพระ-

ราชประสงค์ทุกประการเมื่อกิจการนี้อยู่ในต่างจังหวัด แต่เมื่อเข้ามาในกรุงเทพฯ ภาพพจน์เริ่มจะเปลี่ยนไป การฝึกอบรม ลส.ชบ ในกรุงเทพฯ ก็มีลักษณะที่ขัด ต่อพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยเฉพาะการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง เพราะการ แทรกแซงของพรรคการเมืองและนายทุน

3. กลุ่มทหาร

กลุ่มทหารเป็นกลุ่มที่ต้องทนบทบาทของตนเอง หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เพราะสภาวะ การเมืองไม่อำนวยต่อการแสดงบทบาทในช่วงประธา- ธิปไตยเปิด จึงรอเวลาในการผลักดันบทบาทของ ตนเองอีกครั้ง

ผู้นำของทหารที่มีความสำคัญในหลัง 14 ตุลาคม 2516 คือ พล.อ.กฤษณ์ สีวะรา ซึ่ง สามารถสร้างความเป็นเอกภาพในหมู่ทหารได้ และเห็น ได้ว่าไม่ได้แสดงท่าทีว่าจะแทรกแซงรัฐบาลพลเรือน แต่อย่างใด อย่างไรก็ดี แม้ว่าในโครงสร้างโดยรวม ทหารจะค่อนข้างมีเอกภาพ หากแต่มีความแตกแยก ภายใน แบ่งเป็นฝักเป็นฝ่าย หลายกลุ่ม และจะแตก แยกอย่างชัดเจนหลังการอสัญกรรมของ พล.อ.กฤษณ์ ในเดือน เมษายน 2519 ซึ่งมีด้วยกัน 3 กลุ่ม คือ กลุ่ม พล.ร.อ.สงัด ชลออยู่ กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่ม พล.อ.วิฑูรย์ ยะสวัสดิ์ กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่ม พล.อ.ฉลาด หิรัญศิริ³⁰

นับแต่เดือน เมษายน 2519 ทหารพร้อมแล้วที่จะขึ้นมาต่อต้านกลุ่มฝ่ายซ้าย โดยการร่วมพลังกับกลุ่มฝ่ายขวาต่าง ๆ ในทุกแบบและทุกองค์กร บทบาทที่เด่นชัดของทหารคือ การเสนอแนวความคิดผ่านสถานียานเกราะ ซึ่งสถานีวิทยุแห่งนี้ จะมีบทบาทสำคัญในอันที่จะปลุกเร้ามวลชนฝ่ายขวาทุกกลุ่มรวมทั้งลูกเสือชาวบ้าน

กลุ่มสนับสนุน 3 กลุ่มนี้ นับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นแรงสนับสนุนกิจการ ลส.ชบ ทั้งในทางตรงและทางอ้อม โดยการใช้หลักจิตวิทยาเป็นสำคัญ สูตรสำเร็จของการต่อสู้ และเป็นแนวอุดมการณ์ คือ การยึดมั่นในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งสัญลักษณ์ดังกล่าวจะกลายเป็นแรงกระตุ้นมวลชนฝ่ายขวาขึ้นมา

พฤติกรรมทางการเมืองและจุดปะทุ 6 ตุลา

บทบาทและพฤติกรรมทางการเมืองของ ลส.ชบ โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพฯ มีความเด่นชัดเป็นอย่างมาก พิจารณาได้จาก กรณีที่ นายกำธร พันธุลาภ ประธานการควบคุมการเลือกตั้งจะใช้ลูกเสือชาวบ้านเป็นผู้สังเกตการณ์ในการเลือกตั้งในวันที่ 4 เมษายน 2519 เพราะนักศึกษาไม่มาเนื่องจากเห็นว่า การเลือกตั้งในครั้งนี้ต้องสกปรก³¹

ในช่วงระยะตั้งแต่ปี 2518 ที่มีการเร่งการขยายตัวภายในกรุงเทพฯ มากนั้น จะเห็นถึงบทบาทของ ลส.ชบ ในทางการเมืองค่อนข้างมาก ในด้านหนึ่งก็พื้นฐานสนับสนุนของพรรคการเมือง และเป็นฐานมวลชนของฝ่ายขวา พลัง ลส.ชบ ในกรุงเทพฯ มีอย่างมาก ซึ่งสามารถพิจารณาจากสถิติ คือ การกำหนดวันพระราชทานธงลูกเสือชาวบ้านในเขต กทม. 58 รุ่น กว่า 20,000 คน³² ในวันเสาร์ที่ 12 มิถุนายน 2519 ซึ่งเห็นได้ถึงพลัง ลส.ชบ ในกรุงเทพฯ ในเวลานั้น จะมีถึง 20,000 คน และเป็นพลังที่มีเอกภาพสูง

บทบาททางการเมืองที่ชัดเจนคือ การร่วม

กับกลุ่มมวลชนฝ่ายขวาต่าง ๆ ในการต่อต้าน สท. การวางหรือคมนาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ การรวม ลส.ชบ รุ่นใหญ่ในกรุงเทพฯ และชมรมรัฐศาสตร์ ประยุคต์รุ่นที่ 9 ร่วมบำเพ็ญกุศลทางพุทธศาสนา ทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารเช้าแก่ภิกษุสงฆ์ 99 รูป เพื่อล้างอาถรรพ์และสร้างสิริมงคลให้แก่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย³³ ซึ่งเป็นการแสดงออกในการต่อต้านการชุมนุมประท้วงต่าง ๆ ที่ต้องการเอาอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยเป็นจุดประท้วงทุกครั้ง

แม้ว่าบทบาทและพฤติกรรมโดยทั่วไปของ ลส.ชบ จะเน้นหนักในทางบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมก็ตาม แต่การบำเพ็ญประโยชน์ต่าง ๆ ก็มุ่งที่จะส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันโดยการสนับสนุนกิจกรรมจากกลุ่มสนับสนุนต่าง ๆ เช่น กลุ่มนายทุน และพรรคการเมือง ซึ่งในเวลานั้น พรรคการเมือง โดยเฉพาะประชาธิปไตยไทยพยายามที่จะส่งเสริมบทบาทของ ลส.ชบ เพื่อคานกับ สท.

ลส.ชบ เน้นในเรื่องของความสามัคคีเป็นอย่างมาก สิ่งหนึ่งที่ผลักดันให้ ลส.ชบ เข้ามามีบทบาทคือ การนัดหยุดงานต่าง ๆ ของกลุ่มผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรมต่าง ๆ ซึ่ง ลส.ชบ. เห็นได้ว่า กลุ่มที่สนับสนุนการนัดหยุดงานในแต่ละครั้ง คือ สท. ซึ่งเป็นการก่อให้เกิดความแตกแยกภายใน คนไทยแตกความสามัคคีเพราะ การยุบปลุกปั่นของนักศึกษา ทั้งภาพพจน์ที่มีในระยะหลัง ๆ ของ สท. เป็นภาพพจน์ที่แย่งเรื่อย ๆ เพราะการรับแนวอุดมการณ์ฝ่ายซ้ายเข้ามา ทั้งความเสื่อมศรัทธาของประชาชน ต่างสนับสนุนความเป็นฝ่ายขวาในเกือบทุกด้าน

จุดปะทุ 6 ตุลา

ในเดือนสิงหาคม 2519 จอมพลประภาส พยายามที่จะขอเข้าในประเทศไทย แต่ถูกนักศึกษาขัดขวางโดยการชุมนุมประท้วงครั้งใหญ่ ซึ่งได้

รับการสนับสนุนจากประชาชนพวกร และก่อนที่จะออกเดินทางไปได้หวัน ก็ได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างไม่เป็นทางการ ในเดือนกันยายนจอมพลถนอม เดินทางมาจากสิงคโปร์ โดยบวชเป็นเณรเข้ามา และขอเข้าประเทศเพื่ออุทิศอานิสงส์แก่บิดาที่กำลังป่วยหนัก เมื่อมาถึงกรุงเทพฯ ก็มีรถมารับไปวัดบวรนิเวศน์ ซึ่งเป็นวัดหลวงที่มีพระผู้ใหญ่จำพรรษาอยู่เป็นจำนวนมาก การบวชของพระถนอมทำให้ที่ประท้วง หากการสนับสนุนได้ยาก เพราะการอาศัยผ้ากาสาวพัสตร์บังหน้า ทั้งยังมีการต่อต้านจากกลุ่มยูวสงฆ์ สองวันหลังจากพิธีอุปสมบทของพระถนอม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จเยี่ยมที่วัด นายสมัคร สุนทรเวช ประกาศว่า การกลับมาของพระถนอม เป็นพระประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว³⁴

ถึงเวลานี้ สถาบัน ทหาร และนายทุนในกรุงเทพฯ อิมตัวแล้วสำหรับการต่อต้านข้อเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงและพร้อมที่จะขึ้นมาปฏิบัติภารกิจแดง นวตล ลส.ชบ ก็ร่วมเข้ากระบวนการเพราะต้องการรักษาค่านิยมดั้งเดิมไว้ ซึ่งก็เป็นการรักษาไว้ซึ่งสิทธิและผลประโยชน์ของผู้นำทางทหารและกลุ่มนายทุน ในวันที่ 1 ตุลาคม 2519 เจ้าฟ้าชายเสด็จกลับจากออสเตรเลีย โดยมีได้มีหมายกำหนดการล่วงหน้า ในขณะที่กระแสการต่อต้านถนอมยังคงมีอยู่ การชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นับแต่วันที่ 4 ตุลาคม 2519 มีการแสดงละครเวทมนตร์เพื่อล้อเลียนกรณีการฆาตกรรมเจ้าหน้าที่การไฟฟ้าที่นครปฐม 2 คน ซึ่งปิดโปสเตอร์ต่อต้านการกลับมาของพระถนอม และจุดนี้เอง ได้กลายเป็นชนวนซึ่งเป็นคดีหมิ่นพระบรมราชานุภาพ เพราะการปลุกเร้าของสื่อมวลชน โดยเฉพาะสถานีวิทยุยานเกราะ ตลอดจนสถานีโทรทัศน์ของกองทัพบก และหนังสือพิมพ์ ดาวสยามและบ้านเมือง

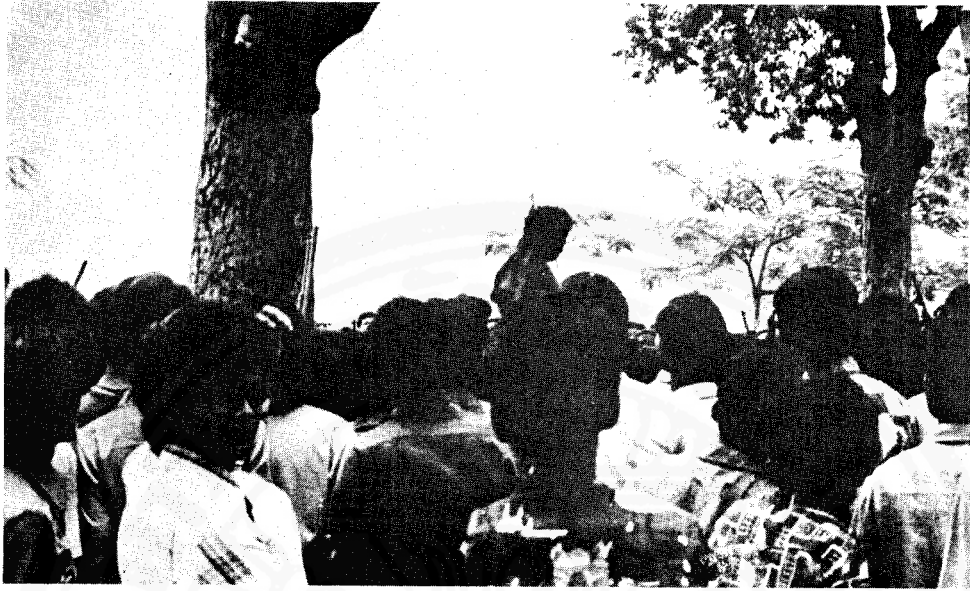
ในสภาวะการณ์ที่สถาบันพระมหากษัตริย์เสี่ยง

ต่อการวิพากษ์วิจารณ์ในกรณีพระถนอมและก่อนที่จะมีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน เหตุการณ์รุนแรงก็เกิดขึ้นในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 โดยมีการปลุกเร้ามวลชน ของสถานีวิทยุยานเกราะตลอดเวลา คำแถลงการณ์ต่าง ๆ ที่กระจายเสียงออกมาจากสถานีวิทยุยานเกราะแต่ละฉบับ มีลักษณะไปในทางขู่ขู่ให้มีความแตกแยกมากขึ้น ทั้งยังมีการออกประกาศจากศูนย์ปฏิบัติการ ลส.ชบ เชิญประธาน ลส.ชบ. ในเขตกรุงเทพฯ ทุกรุ่น ไปร่วมประชุมที่ศูนย์ปฏิบัติการ ลส.ชบ ชั้น 2 กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งในฝ่าย ลส.ชบ ผู้ที่ออกโรงคือ พล.ต.ท.เจริญฤทธิ์ จรรย์โรมรัน ซึ่งเป็นรองผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน และ นายอาคม มกรานนท์ เป็นผู้กล่าวประชุมและต่อต้าน สนท. และบุคคลที่อยู่ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พล.ต.ท.เจริญฤทธิ์ สั่งให้ประธาน ลส.ชบ ทุกรุ่น ทุกคน ฟังสถานีวิทยุยานเกราะและชมรมวิทยุเสรี ก่อนการเคลื่อนไหว ขณะนี้ให้ตั้งในที่ก่อน นายอาคม ย้ำว่า หากศูนย์บัญชาการ ลส.ชบ. ได้รับข่าวสาร สถานีวิทยุยานเกราะจะออกอากาศให้ทราบทันที โดยออกทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก³⁵

ลส.ชบ ในเหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคม 2519 เห็นได้ว่าเป็นมวลชนฝ่ายขวาจากกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ในกลุ่มมวลชนอื่น ๆ แต่ ลส.ชบ เป็นกลุ่มที่แตกต่างจากกลุ่มฝ่ายขวาอื่น ๆ เพราะลักษณะโครงสร้างหลักการ และนโยบาย และไม่เคยมีการใช้ความรุนแรงมาก่อน

การโจมตีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในเช้าวันที่ 6 นั้น แม้ว่า ลส.ชบ จะไม่ใช่หน่วยแรกที่บุกโจมตี แต่เมื่อสามารถที่จะพังประตูเข้ามหาวิทยาลัยได้ โดยพวกกระหิงแดง ประชาชนทุกกลุ่มที่เรียกตนเองว่า “ผู้รักชาติ” ก็แห่เข้าไปในธรรมศาสตร์ และทำการอย่างโหดเหี้ยม และ ลส.ชบ ก็เป็นคณกลุ่มหนึ่งที่เกี่ยวข้องในการกระทำเหล่านี้ โดยการใส่ผ้าพันคอสีเลือดหมูผูกคอไว้เป็นสัญลักษณ์และเห็นได้อย่างชัดเจน

การปลูกเรือ ลส.ชบ โดยการอ้างถึง การหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ นับได้ว่าเป็นผลสำเร็จที่ยอดเยี่ยมของมวลชนฝ่ายขวา ที่สามารถนำหลักจิตวิทยาตลอดจนการใช้คำเชิญชวนต่าง ๆ ที่สามารถเรียกได้ว่าเป็นการปลุกกระดมฝ่ายขวาอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งกิจการ ลส.ชบ มีสายสัมพันธ์กับทางการ และมีความผูกพันอย่างลึกซึ้งกับ สถาบันพระมหากษัตริย์ จนมีการกล่าวกันว่าเป็นสัญลักษณ์ของสถาบัน³⁶ บทบาทและพฤติกรรมของ ลส.ชบ ในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ที่ปรากฏจึงไม่เป็นที่น่าประหลาดใจแต่อย่างใด

แต่...คำตอบอันมีดมน

การประมวลภาพเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 โดยละเอียดนั้นเป็นเรื่องที่ยากในด้านหนึ่งเพราะการที่จะรับรู้หรือเข้าใจต่อสถานการณ์ดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจกระแสของอุดมการณ์และแนวคิดแห่งยุคสมัย ตลอดจนสภาพการณ์ทางการเมืองหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

การก่อตัวของแนวความคิด ช้าย - ขวา กับกระแสอุดมการณ์ที่ถูกโหมเร้าด้วยปัจจัยต่าง ๆ จาก

ภายใน อันได้แก่ ความวุ่นวายสับสนของบ้านเมือง และภายนอก คือ สถานภาพและเสถียรภาพของประเทศเพื่อนบ้านใกล้ชิด กระพือให้แนวความคิดแห่งยุคสมัยขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง

ปรากฏการณ์ช่วงก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลาคม นับเป็นภาพประวัติศาสตร์ที่มีความซับซ้อน และละเอียดอ่อน และเหตุการณ์ 6 ตุลา ก็สามารถที่จะประมวลภาพที่ซับซ้อนต่าง ๆ ให้เป็นภาพเชิงซ้อนที่สมบูรณ์ได้ท่ามกลางกระแสความขัดแย้ง

ลส.ชบ อาจเป็นเพียงประเด็นปลีกย่อยหรือองค์ประกอบเล็ก ๆ ที่จะปะติดปะต่อภาพต่าง ๆ ให้มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันได้เท่านั้น แต่ทว่าการศึกษาวิเคราะห์ถึง ลักษณะโครงสร้างและการดำเนินงานต่าง ๆ จะสามารถเสริมภาพและทำความเข้าใจต่อสภาวะการณ์อันสับสนได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ดี ยังมีอีกหลายสิ่งหลายอย่างจาก 6 ตุลา ที่มีได้ถูกนำมาวิเคราะห์ศึกษาอย่างลึกซึ้งพอที่จะแยกแยะภาพที่ซ้อนกันอยู่หลาย ๆ ภาพให้ปรากฏออกมาอย่างชัดเจน ด้วยเหตุผลและเงื่อนไขหลายประการอันเป็นข้อจำกัด แม้ว่าจะมี “คำถาม” อีกมากมายที่จะไขประเด็นไปสู่คำตอบ และปัญหาที่แท้จริงก็ตาม ★

เชิงอรรถ

- ¹ เอกกรงค์ รั้งคประทีป, *เหตุการณ์ 6 ตุลาคมในทรรศนะนักวิชาการอเมริกัน*, สำนักพิมพ์ลานนา, 2522
- ² “ลูกเสือชาวบ้าน : ขบวนการสามัคคีธรรม” (บทความ), *ประชาชาติรายสัปดาห์*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 34, กรกฎาคม 2517, หน้า 37
- ³ *หนังสือรุ่น ลส.ชบ* รุ่น 128/6 กทม. 174 เขตพระโขนง 27, 16 – 20 ตุลาคม 2520 ค่ายวัดมหาบุศย์ (พิทักษ์ถาวรคุณ)
- ⁴ *หนังสือรุ่น ลส.ชบ*, เพิ่งอ้าง (รวมมหาดไทย ในเวลานั้น คือ จอมพลประภาส จารุเสถียร)
- ⁵ ลส.ชบ : ขบวนการสามัคคีธรรม, อ้างแล้ว
- ⁶ ลส.ชบ : ขบวนการสามัคคีธรรม (บทความ), อ้างแล้ว, หน้า 38
- ⁷ *หนังสือที่ระลึกของ พล.ต.ต.สมควร ทรัพย์*, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, หน้า 104
- ⁸ *หนังสือรุ่น ลส.ชบ เขตพระโขนง*, 2520
- ⁹ *หนังสือพิมพ์ สยามรัฐ* ฉบับวันที่ 21 กรกฎาคม 2519
- ¹⁰ *หนังสือพิมพ์ สยามรัฐ* ฉบับวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2519
- ¹¹ *หนังสือพิมพ์ สยามรัฐ* ฉบับวันที่ 2 สิงหาคม 2519, หน้า 3
- ¹² *หนังสือพิมพ์ สยามรัฐ* ฉบับวันที่ 23 กันยายน 2519
- ¹³ จีรวัดน์ เหลืองศุภกุลย์ (แปล), *การรวมพลังของ “ผู้น้อย” กับอนาคตของประเทศไทย*, โรงพิมพ์แพร่พิทยา, ก.พ. 2519, หน้า 5
- ¹⁴ สถิติการนัดหยุดงานนับแต่ปี 2517 – 2519 (เดือนตุลาคม), ปี 2517 มีการนัดหยุดงาน 357 ครั้ง, ปี 2518 มีการนัดหยุดงาน 241 ครั้ง, ปี 2519 มีการนัดหยุดงาน 133 ครั้ง (จาก : ลิขิต ธีรเวคิน, *การเมืองการปกครองไทย, รัฐ-ศาสตร์ มธ.*, 2528, หน้า 235
- ¹⁵ “ซ้ายกับขวา บทวิเคราะห์วันนี้” (บทความ), *ประชาชาติรายสัปดาห์*, ปีที่ 2 ฉบับที่ 86, 10 ก.ค. 2518, หน้า 47
- ¹⁶ เอกกรงค์ รั้งคประทีป, อ้างแล้ว, หน้า 17
- ¹⁷ แก้วสรร อติโพธิ (แปล), *กำเนิดมวลชนปฏิวัติ*, พิมพ์ครั้งที่ 1, ค.ค. 2524, หน้า 370
- ¹⁸ *หนังสือพิมพ์ สยามรัฐ* ฉบับวันที่ 17 เมษายน 2519
- ¹⁹ *หนังสือพิมพ์ สยามรัฐ* ฉบับวันที่ 20 ตุลาคม 2518
- ²⁰ สมบูรณ์ สุขสำราญ, *พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม*, อ้างแล้ว, หน้า 85
- ²¹ *เล่มเดียวกัน*, หน้า 85
- ²² *เล่มเดียวกัน*, หน้า 86
- ²³ สมบูรณ์ สุขสำราญ, เพิ่งอ้าง, หน้า 108
- ²⁴ จากหนังสือพิมพ์ สยามรัฐ ฉบับวันที่ 18 ตุลาคม 2518 (ภาพเป็นข่าว)
- ²⁵ “ซ้ายกับขวา บทวิเคราะห์วันนี้” (บทความ), อ้างแล้ว
- ²⁶ *หนังสือพิมพ์ ประชาชาติ* ฉบับวันที่ 20 กันยายน 2519
- ²⁷ *หนังสือพิมพ์ สยามรัฐ* ฉบับวันที่ 13 กรกฎาคม 2519
- ²⁸ *หนังสือรุ่น ลส.ชบ เขตพระโขนง*, อ้างแล้ว
- ²⁹ *หนังสือพิมพ์ สยามรัฐ* ฉบับวันที่ 9 สิงหาคม 2519
- ³⁰ เอกกรงค์ รั้งคประทีป, *เหตุการณ์ 6 ตุลาคมในทรรศนะนักวิชาการอเมริกัน*, อ้างแล้ว
- ³¹ *หนังสือพิมพ์ สยามรัฐ* ฉบับวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2519
- ³² *หนังสือพิมพ์ สยามรัฐ* ฉบับวันที่ 9 มิถุนายน 2519
- ³³ *หนังสือพิมพ์ สยามรัฐ* ฉบับวันที่ 13 กันยายน 2518
- ³⁴ เอกกรงค์ รั้งคประทีป, อ้างแล้ว, หน้า 34
- ³⁵ *หนังสือพิมพ์ ประชาชาติ*, ฉบับวันที่ 8 ตุลาคม 2519
- ³⁶ “เผด็จการกับสถาบันพระมหากษัตริย์” (บทความ), *หนังสือพิมพ์ ประชาชาติ* ฉบับวันที่ 3 ตุลาคม 2519, หน้า 7